

LAHEMAA TERVISEKOOL

Sclerosis Multiplex

referaat

Klassikaline massaaž I

Helen Vilu

TARTU 2012

Sisukord

Sissejuhatus	2
Ülevaade haigusest.....	3
Tekkepõhjused.....	4
Sümtomid ehk avaldumine.....	4
Diagnoosimine	5
Sclerosis Multiplexi progreseerumine	6
Joonis 1:	7
Prognoosid.....	7
Teisi olulisi fakte SM-i kohta:.....	8
Ravivõimalused.....	9
Kokkuvõte	10
Kasutatud kirjandus.....	11

Sissejuhatus

Referaadi teema on Sclerosis multiplex ehk polüskleroos ja referaat on koostatud andmaks ülevaadet sellest haigusest.

Infot saab haiguse tekkepõhjuste, kulu, prognooside ja ka ravivõimaluste kohta.

Sclerosis Multiplex on hetkel veel ravimatu haigus, kuid mitte kindlasti ka tappev haigus. Õigeaegsel avastamisel ja haigusel silma peal hoides ja raviga ohjeldades on võimalik Sclerosis Multiplexi põdeval inimesel elada ka täiesti normaalset ja toimivat elu. Seda küll teatud komplikatsioonidega, kuid lähedaste toetusel ja positiivselt meelestatuna on võimalik haigusega toime tulla.

Referaadi teema valisin lähetudes isiklikust tutvusest SM-i diagnoosiga noorest inimesest ning nähes, kuidas sellega on võimalik toime tulla ja olla kohati isegi tervem – psühholoogiliselt.

Referaadi koostas inimese iseseisvalt ja kasutades internetis leiduvaid materjale.

Ülevaade haigusest

Sclerosis multiplex (edaspidi SM) on sagedane noori inimesi tabav pea- ja seljaaju haigus, mille korral kahjustub närvirakkude ümber olev müeliinkiht ehk häirub närviimpulsside koordineeritud levimine. SM on kesknärvisüsteemi haigustest, mis invaliidistavad noori inimesi, kõige levinuim ning selle haiguse käigus tekib autoimmuunne põletik – inimese loomulikud kaitsemehhanismid pöörduvad närvikoe vastu, mis põhjustabki närvisüsteemi kahjustusi. Haigestunute vanud jääb 20.-40. Eluaasta vahele, kuid haigestutakse ka 13-14 aastasel. Sealhulgas naised haigestuvad meestest kaks korda sagedamini ning oma osa on ka perekondlikul eelsoodumusel. Haigus kulgeb vahelduvate ägenemiste ja paranemistega, kuid võib kulgeda ka krooniliselt ja progresseeruvalt. Täielikuks väljaravimiseks puudub hetkel ravi.

Sclerosis Multiplex:

polüskleroos

Multiple sclerosis (ingl.k)

Sclerosis multiplex (lad.k)

1

¹ <http://www.inimene.ee/index.php?disease=s&sisu=disease&did=153>

Tekkepõhjused

Täpsed tekkepõhjused on haigusel teadmata, kuid arvatakse, et SM tekib teatud keskkonna ja pärilike faktorite koosmõjul. Haigus ei ole pärilik, kuid haigust põdevate inimeste tütaridel on sünni momendil risk haigestuda mõnevõrra suurenenud. Risk võrdsustub 39. Elusaastaks. Poegadel on risk haigestuda samasugune kui teistel inimestel.²

SM-i tekkepõhjusti seostatakse ka sellega, et lapsepõlves põetud viirusinfektsioonid võivad mõjutada immuunsüsteemi nii, et loomulikud kaitsemehhanismid inimesel pöörduvad närvikoe vastu.³

Sümptomid ehk avaldumine

Sümptomid sõltuvad kahjustatud piirkonnast.

Algsümptomid:

nägemishäired - nägemisteravuse langus, topeltnägemine,
jäsemete nõrkus,
tasakaaluhäired,
käte värisemine,
tugev pearinglus,
põie ja soole talitlushäired.

Hiljem avalduvad sümptomid:

nõrkus,
peapööritus ja iiveldus,
spastilisus ehk lihasjäikus,
valu,
impotentsus,
kuulmiskaotus,
tundehäired,
kõnehäired ja
dementsus.

² <http://www.inimene.ee/index.php?disease=s&sisu=disease&did=153>

³ <http://www.inimene.ee/index.php?disease=s&sisu=disease&did=153>

Harvem esineb ka **epileptilisi hooge** (epilepsia on SM haigetel mõnevõrra levinum kui kogu elanikkonnal). Haiguse edenedes võib osa sümptomeid leeveneda, osa äga halveneda. Haigusele on omane ägenemine ja progresseerumine.³

Diagnoosimine

SM on haigus, mille puhul võib kuluda aastaid, enne kui haigusnähud vastavad SM-i diagnoosi kriteeriumitele. Sm on haigus, mille diagnoosimiseks pole võimalik kasutada kindlasid labori analüüse või muid uuringuid, mis kinnitaksid sajabrotsendiliselt, et tegu on SM-iga ning sageli üheselt seda diagnoosida ei saa. Siiski diagnoos tehakse ning seda neuroliigi poolt tehtud uuringute põhjal ja haige poolt antud sümptomite põhjal.

Neuroloog kontrollib vähemalt kahe kahjustuskolde olemasoli pea- ja/või seljaajus ning vamuti peavad tekkunud kolded põhjustama haigusnähte teatud ajavahega(mitte korraga). Samuti uurib neuroloog varasema haiguskulu kohta ja kontrollib närvisüsteemi osade funktsioone. Diagnoosi täpsustamiseks tehakse ka MRI – magnetresonantstomograafiline uuring – võimaldab kindlaks teha juba küllalt väljendunud kahjustuskolded.

Sõltuvalt inimese kaebuste ja kahjustuste iseloomust võib osutada vajalikuks lumbaalpunktsioon - analüüsi võtmine seljaajuvedelikust. See on nii SM eristamiseks teistest närvisüsteemi haigustest näiteks meningiidist kui mõningate SM -ile iseloomulike muutuste kindlakstegemiseks. Kuid sugugi mitte alati ei ole seljaajuvedelikus SM puhul muutusi.

Röntgenoloogilisel uuringul on tähtsust sel juhul, kui sümptomid osutavad põletikule seljaaju piirkonnas ning müelograafiauuringuga võidakse välja lülitada seljaajukanalis olevad kasvavad.⁴

³<http://www.inimene.ee/index.php?disease=s&sisu=disease&did=153>

⁴<http://www.inimene.ee/index.php?disease=s&sisu=disease&did=153>

Sclerosis Multiplexi progreseerumine

SM on prognoosimatu haigus ning progresseerub ebaühtlaselt. Sellepärast ei ole võimalik prognoosida haiguse kulgu, tulevase sümptomeid ega funktsiooni häide tüüpi ega selle raskusastet ja seestõttu on raske kindlaks määrata, kellel see progresseerub suuremal määral ja kelle seisund jääb stabiilseks. Haiguse ilmingud on väga mitmekesised, kuid enamik haigeid saavad loota, et nende elu pikkus saab olema normaalne või selle lähedane. On olemas neli tüüpi SM-i:

Retsideeruv-remideeruv

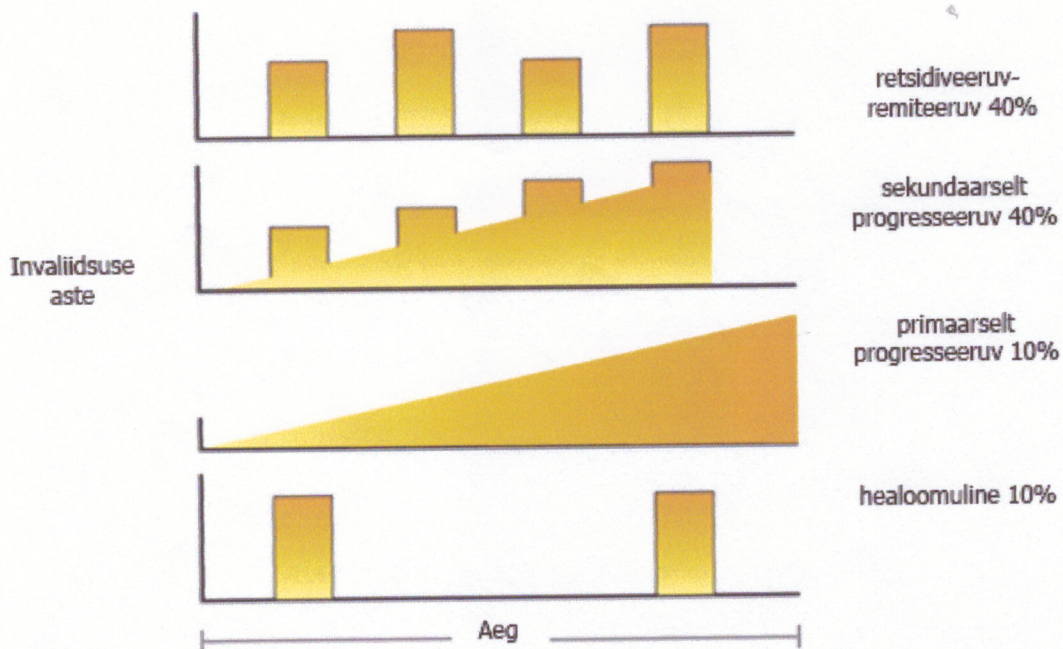
Sekundaarselt progresseeruv

Primaarselt progresseeruv

Healoomuline

5

Joonis

1

Joonis 1:

Joonisel on kujutatud nelja erineva tüübi progresseerumist ajas. Jooniselt võib näha, et retsidiveeruva-remideeruva tüübi puhul invaliidsus tase aja jooksul ei süvene, kuid haigusnähud progresseeruvad ja taandub vaheldumisi.

Sekundaardel progresseeruva tüübi puhul samuti haigusnähud ägenevad ja taanduvad kui invaliidsustase on järk-järgult süvenev.

Primaarselt progresseeruva tüübi puhul kulgeb haiguse süvenemine ühtlaselt ning invaliidsuse tase süveneb ilma tõusude-mõõnadeta.

Prognoosid

Mõned SM-i avaldumise asjaolud võimaldavad mõnevõrra ennustada haiguse kulgu:

- Kui esimese 5 aasta jooksul täheldatakse ainult väikest funktsioonide halvenemist, jääb kahe kolmandiku SM-i haigete tervis 15 aasta jooksul suhteliselt stabiilseks;
- kui funktsioonid algusest peale kiiresti halvenevad, tuleb 15 aasta pärast oodata funktsioonide järsku halvenemist.

Haiguse soodsa kulu tundemärgid on järgmised:

- esialgsed sümptomid sensoorsete häirete ja nägemishäirete kujul;
- toimub häirete täielik remissioon;
- 5 aasta pärast ei täheldata funktsioonide halvenemist.

Haiguse ebasoodsa kulu tundemärgid on järgmised:

- esialgseteks sümptomiteks on halvatuse sümptomid;
- haigestumise alguses ilmnenud funktsioonide väljalangemine / puudulikkus jätkuvad;
- haigestumine toimub vanemas eas;
- episoodiliste ägenemiste (atakkide) suur sagedus haiguse jooksul.⁶

Teisi olulisi fakte SM-i kohta:

- SM ei ole surmav haigus, sellesse on surnud vähesed inimesed ning üksnes progresseeruva SM-i komplikatsioonide tagajärjel. SM-i haigete eluea pikkus on samasugune nagu seda haigust mittepõdevatel inimestel.
- Umbes pool haigestunutest võivad loota haiguse soodsale kulule ilma tõsiste piiranguteta.

Tuleb meeles pidada, et SM-i haigete medikamentoosne ravi kõrvaldab paljud SM-i sümptomid, aitab haigust paremini kontrolli all hoida ning aeglustada haiguse progresseerumist aja jooksul. Ravi preparaatidega, mis modifitseerivad haiguse kulgu (PMHK), on parem alustada võimalikult varem pärast haiguse diagnoosi panekut.⁷

⁶ <http://www.sclerosismultiplex.ee/sclerosis-multiplex/kuidas-progresseerub-sm.html>

⁷ <http://www.sclerosismultiplex.ee/sclerosis-multiplex/kuidas-progresseerub-sm.html>

Ravivõimalused

SM-i puhul pole olmas täiesti terveks tegevat ravi, kuid haiguse prognoos on tänu mitmetele alternatiivsetele ravivõimalustele pidevalt paranenud. On olemas ravimite grupp, mis vähendab ägenemiste arvu 1/3 võrra. Mõnel puhul – individuaalsel lähenemisel ning sõltuvalt haiguse kulust ja vormist – kasutatakse ka keemiaravi.⁸

Närvide ja peaaegu kahjustused tekivad haiguse arengu varajastel etappidel, aga sümptomite täielik ilmumine võib venida aastate peale. Varajane ravi modifitseerivate preparaatidega aeglustab haiguse progresseerumist.⁹

SM on eluaegne haigus, kus keskne tegur on psüühilistel teguritel – oluline on omaste toetus ja kaasaahaamine rehabilitatsiooni, aitamine hakkasaamisel, abivahendite kasutamise ja eraldatuse vältimine - normaalne suhtumine inimesse.

⁸ <http://www.inimene.ee/index.php?disease=s&sisu=disease&did=153>

⁹ <http://www.sclerosismultiplex.ee/sclerosis-multiplex/varajane-ravi.html>

Kokkuvõte

Kokkuvõtteks võib öelda, et SM on väga eripalgeline ja raske haigus, kuid ometi on võimalik sellega toime tulla ja elada peaaegu täisväärtuslikku elu. SM-i kahjustused võiksid olla palju väiksemad, kui inimesed algsete nähtude ilmudes oskaksid arsti poole pöörduda ja ei kardaks abi küsida.

Lähedaste, arstide toetusel ja õiget ravi saades on võimalik haiguse kulg kontrolli all hoida ja invaliidsustaset madalal hoida. Olenevalt haiguse tüübist on see erinev, kuid arenevas meditsiinimaailmas võimalik.

Referaati koostades sain juurde palju olulist ja huvitavat infot haiguse kohta, mida ma varem ei teadnud ja see aitas mõista haigete emotsionaalset tugevust.

Kasutatud kirjandus

1. <http://www.inimene.ee/index.php?disease=s&sisu=disease&did=153>
2. <http://www.sclerosismultiplex.ee>